4. gaiari buruzko autoebaluazioaren ebazpena

1. Demagun ondoko lehenengo ordenako ekuazio diferentziala. Bere adierazpenetik lor dezakezun informazio osoa kontutan hartuz, erantzun itzazu $y(x)$ soluzioari buruzko galdera hauek:

$$y' = -\frac{2xy}{2x^2 + y^2}$$

a) Froga ezazu aurreko ekuazio diferentzialak aldagai bakar baten funtziopeko faktore integratzailea onartuko duela ekuazio zehatza bihurtzeko eta horren laguntzaz aska ezazu ekuazioa eta aurki ezazu bereziki $(1, -1)$ puntutik pasatzen den soluzioa.

Ebazpena. Idatz dezagun ekuazio zehatzaren eraz,

$$2xy\ dx + (2x^2 + y^2)\ dy = 0.$$

Orduan $f(x, y)$ funtzioa existituko litzateke non $\partial f/\partial x = M = 2xy$ eta $\partial f/\partial y = N = 2x^2 + y^2$ diren eta soluzioek $f(x, y) = K$ beteko lukete. Baina beharrezko baldintza ez dela betetzen erraz ikuz dezakegu,

$$\frac{\partial M}{dy} = 2x \neq 4x = \frac{\partial N}{dx}.$$

Saia gaitezen $\mu(x)$ edo $\mu(y)$ faktor integratzaileak asmatzen, ea ekuazio zehatza bihurtzeko aukera daukagun:

$$\mu = \mu(x): \qquad \mu(x)2xy\ dx + \mu(x)(2x^2 + y^2)\ dy = 0 \Longrightarrow$$

$$\frac{\partial(\mu(x)M)}{dy} = 2x\mu \qquad \text{eta} \qquad (2x^2 + y^2)\mu' + 4x\mu = \frac{\partial(\mu(x)N)}{dx}.$$

Orduan $\mu(x)$ funtzioak ondoko ekuazio diferentziala bete beharko luke,

$$(2x^2 + y^2)\mu' = -2x\mu \Longleftrightarrow \frac{\mu'}{\mu} = -\frac{2x}{2x^2 + y^2}.$$

Berdintza honek ez dauka zentzurik eskubialdeko gaia y-ren menpean baitago. Saia gaitezen $\mu(y)$ faktor integratzailearekin

$$\mu = \mu(y): \qquad \mu(y)2xy\ dx + \mu(y)(2x^2 + y^2)\ dy = 0 \Longrightarrow$$

$$\frac{\partial(\mu(y)M)}{dy} = 2xy\mu' + 2x\mu \qquad \text{eta} \qquad 4x\mu = \frac{\partial(\mu(x)N)}{dx}.$$

Orain badaukagu $\mu(y)$-rako ekuazio diferentzial bateragarria,

$$\frac{\mu'}{\mu} = \frac{1}{y} \Longrightarrow \ln|\mu| = \ln|y| + k$$

$k = 0$ aukerarik errazena hartuko dugu eta $\mu(y) = y$ faktore integrazailea agertu zaigu. Beronen laguntzaz ekuazioa zehatza bihur dezakegu,

$$\frac{\partial f(x,y)}{\partial x}\,dx + \frac{\partial f(x,y)}{\partial y}\,dy = y \cdot 2xy\;dx + y \cdot (2x^2 + y^2)\;dy = 0 \Longrightarrow$$

$$f(x,y) = \int 2xy^2\;dx = x^2y^2 + h_1(y),$$

eta orain y-rekin deribatuz

$$\frac{\partial f}{\partial y} = 2x^2y + h_1'(y) = 2x^2y + y^3 \Rightarrow h_1' = y^3 \Rightarrow h_1 = \frac{y^4}{4} + K.$$

Beraz soluzioa era inplizitoan $f(x,y) = x^2y^2 + \dfrac{y^4}{4} = K$ edo esplizituan idatz dezakegu,

$$y = \pm\sqrt{\frac{-4x^2 \pm \sqrt{16x^4 + 16K}}{2}} = \pm\sqrt{-2x^2 \pm \sqrt{4x^4 + 4K}}.$$

Atal hau bukatzeko $(1,-1)$ puntutik pasatzen den soluzio berezia aurkitzeko soluzioaren $x^2y^2 + y^4/4 = K$ adierazpen inplizitoan ordezkapena burutuko dugu,

$$1 \cdot 1 + \frac{1}{4} = K \Longrightarrow K = \frac{5}{4} \Longrightarrow y = -\sqrt{-2x^2 + \sqrt{4x^4 + 5}}$$

b) Soluzioaren deribatua kalkulatu gabe, froga ezazu aurreko atalean lortutako soluzioak $x = 0$ puntuan minimoa daukala eta baliozta ezazu funtzioa puntu horretan.

Ebazpena. Ekuazio diferentzialaren soluzioa $y(x)$ funtzioa da, beraz bere maximoetan eta minimoetan, zera beteko du $y' = dy/dx = 0$ eta honek esan nahi du ekuazioaren eskubialdea 0 izan behar duela,

$$-\frac{2xy}{2x^2 + y^2} = 0 \Longrightarrow 2xy = 0$$

eta hau noski $x = 0$ puntuan beteko da derrigorrez. Are gehiago, $x = 0$ puntuan minimoa bada, orduan funtzioak $y''(0) = d^2y/dx^2 < 0$ beteko du eta ganbilaren itxura erakustsiko du, beraz

$$\frac{d^2y}{dx^2} = \frac{d(y')}{dx} = \frac{d}{dx}\left(-\frac{2xy}{2x^2 + y^2}\right) = -\frac{(2y + 2xy')(2x^2 + y^2) - (4x + 2yy')2xy}{(2x^2 + y^2)^2}.$$

Bigarren deribatu honen balioa $x = 0$ puntuan aztertzen ari garenez, x biderkagaia daramaten gai guztiak ezaba ditzakegu eta honako adierazpen hau baino ez da geratuko,

$$\left.\frac{d^2y}{dx^2}\right|_{x=0} = -\frac{2y^3}{y^4} = -\frac{1}{y}.$$

Baina aurreko atalean ikusi dugunez, soluzioa $(1,-1)$ puntutik pasatzeko y-ren adierazpena erro karratuaren zeinu negatiboa aukeratu behar dugu $(-)$, beraz y negatiboa da eta ondorioz $-1/y > 0$ positibo da eta funtzioa ganbila da. Beraz $x = 0$ puntua minimoa da.

c) Orain arte eskuratutako $(1, -1)$ puntutik pasatzen den soluzioaren informazio osoa erabiliz, marraz ezazu funtzioaren grafikoa.

Ebazpena. Hona hemen $(1, -1)$ puntutik pasatzen den soluzioaren antza, funtzioak $x = 0$ balioan minimoa daukala eta malda X ardatzarekiko antisimetrikoa dela kontutan hartuz, $f(x, y) = -f(-x, y)$,

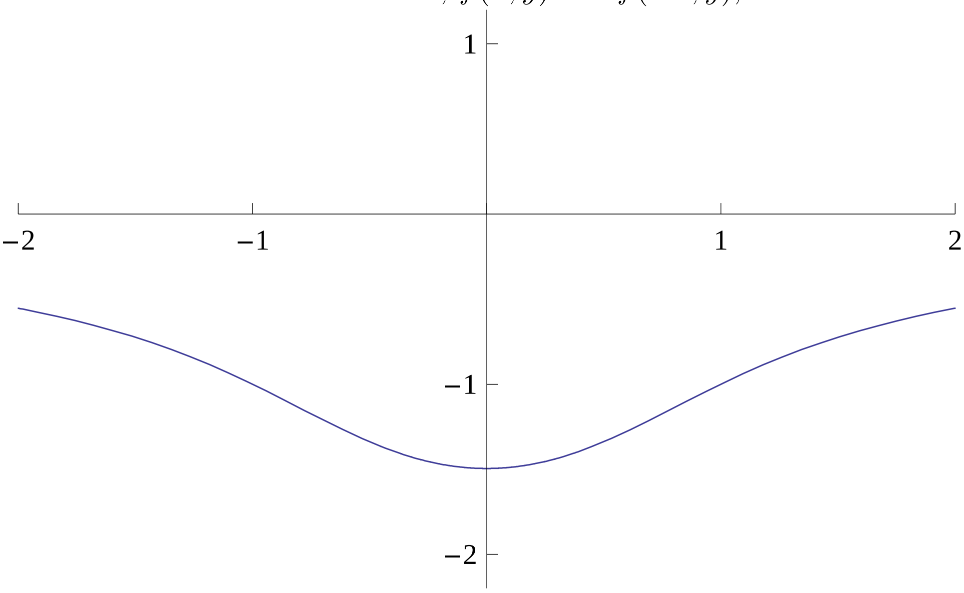

d) Froga ezazu ekuazioa ere homogeneoa dela. Ekuazio mota hau askatzeko teknika erabiliz kalkula ezazu ekuazioaren soluzio guztiak.

Ebazpena. Froga dezagun ekuazio diferentzial homogeneoa dela,

$$f(x, y) = -\frac{2xy}{2x^2 + y^2} \Longrightarrow f(\lambda x, \lambda y) = -\frac{2\lambda^2 xy}{2\lambda^2 x^2 + \lambda^2 y^2} = -\frac{2xy}{2x^2 + y^2} = f(x, y)$$

Beraz $u = y/x \Leftrightarrow y = xu,\ y' = u + xu'$ aldagai aldaketa hartuko dugu eta ondorioz ekuazioa u-ren funtziopean honela geratuko da,

$$y' = u + xu' = -\frac{2x^2 u}{2x^2 + x^2 u^2} = -\frac{2u}{2 + u^2} \Rightarrow xu' = -\frac{2u}{2 + u^2} - u = -\frac{4u + u^3}{2 + u^2}$$

eta hau aldagai banatuetakoa denez, soilik behin integratu behar dugu bere soluzio orokorra eskuratzeko:

$$\int \frac{2 + u^2}{4u + u^3}\, du = \int \frac{1}{2u}\, du + \int \frac{u}{2(4 + u^2)}\, du = \frac{1}{2} \ln|u| + \frac{1}{4} \ln|4 + u^2|,$$

$$\int -\frac{1}{x}\, dx = -\ln|x| + K = \ln|x|^{-1} + K.$$

Orain $u = y/x$ aldagai aldaketa deseginez soluzio orokorra era inplizitoan idatz dezakegu,

$$\ln\left|(y/x)^{1/2}\big(4 + (y/x)^{1/4}\big)\right| = \ln|x|^{-1} + K \Longrightarrow \left(\frac{y}{x}\right)^{1/2} \left(4 + \left(\frac{y}{x}\right)^{1/4}\right) = \frac{K}{x}.$$

Arazo handirik gabe, soluzio hau eta (a) atalarena ados daudela ziurta daiteke.

Guzti honetaz gain, ekuazioaren soluzioa $y = 0$ dela erraz berretsi genezake ekuazioaren adierazpena begiratuz.

2. Demagun lehenengo ordenako ekuazio diferentzial hau:

$$\frac{2y}{x}\ dx + \left(\frac{y^2}{x^2} - 1\right)\ dy = 0$$

Erantzun itzazu ondoko galderak:

a) Ekuazioa askatu gabe, ba al daude oreka soluziorik (betirako $y(x) = K$ konstanteak diren soluzioak)?

Ebazpena. Atal honi erantzuna emateko, ekuazioaren bigarren adierazpena erabiltzea komeni zaigu. Hemen $y = 0$ funtzioa soluzio konstantea dela (edo oreka soluzioa beti malda=0 baitauka) erraz berretsi dezakegu, $y = 0$ balioetan ekuazioaren eskubialdea ezabatzen da eta $y' = 0$ beteko delako.

b) Aurki ezazu ekuazioa zehatza bihurtzen duen $\mu(x, y) = x^n y^m$ faktor integratzailea n eta m berretzaile bereziekin eta ebatzi ezazu ekuazioa horren laguntzaz.

Ebazpena. Kasu honetan ekuazioaren lehenengo adierazpena erabiltzea komeni zaigu eta honi $\mu(x, y) = x^n y^m$, n eta m ezezagunen menpeko faktor integratzailea eranstea,

$$x^n y^m \frac{2y}{x}\ dx + x^n y^m \left(\frac{y^2}{x^2} - 1\right)\ dy = 0 \Longleftrightarrow$$

$$2x^{n-1}y^{m+1}\ dx + \left(x^{n-2}y^{m+2} - x^n y^m\right)\ dy = 0.$$

Orain $\mu M = 2x^{n-1}y^{m+1}$ eta $\mu N = x^{n-2}y^{m+2} - x^n y^m$ dira eta ekuazio zehatza izateko bete behar duen baldintza, $\partial(\mu M)/\partial y = \partial(\mu N)/\partial x$,

$$\frac{\partial(\mu M)}{\partial y} = 2(m+1)x^{n-1}y^m = (n-2)x^{n-3}y^{m+2} - nx^{n-1}y^m = \frac{\partial(\mu N)}{\partial x}.$$

Berdintzaren bi aldeak (x, y) puntu guztietan berdinak izateko $x^i y^j$ berredura bereko batugaien koefizienteak derrigorrez berdinak izan behar dute. Baieztapen honek ondoko baldintzak halabehartuko ditu:

$$\begin{cases} x^{n-1}y^m : & 2(m+1) = -n, \\ x^{n-3}y^{m+2} : & 0 = n - 2. \end{cases}$$

Sistema honen soluzioa $n = 2$ eta $m = -2$ da eta faktor integratzailea $\mu(x, y) = x^2 y^{-2}$. Orain ekuazio zehatza erakutsiko dugu,

$$x^2 y^{-2}\frac{2y}{x}\ dx + x^2 y^{-2}\left(\frac{y^2}{x^2} - 1\right)\ dy = 2xy^{-1}\ dx + \left(1 - x^2 y^{-2}\right)\ dy = 0.$$

Ekuazio hau $f(x, y) = K$ kurbatik dator, non $\partial f/\partial x = 2xy^{-1}$ eta $\partial f/\partial y = (1 - x^2 y^{-2})$ diren. Bi gai hauetatik lehenengoa da errazena integratzeko,

$$f(x, y) = \int 2xy^{-1}\ dx = \frac{x^2}{y} + h_1(y).$$

Orain y-rekin deribatuko dugu $\partial f/\partial y$ bigarren batugaiarekin konparatzeko,

$$\frac{\partial f}{\partial y} = -\frac{x^2}{y^2} + h_1'(y) = 1 - \frac{x^2}{y^2} \Rightarrow h_1'(y) = 1 \Rightarrow h_1(y) = y.$$

Soluzioa $f(x,y) = x^2/y + y = K \Longleftrightarrow y^2 - Ky + x^2 = 0$ kurbaren bitartez adieraz dezakegu edo esplizituki

$$y = \frac{K \pm \sqrt{K^2 - 4x^2}}{2}$$

c) Berretsi ezazu ekuazioa ere baita homogeneoa dela eta ebatzi ezazu ekuazio mota hauei aplikatzen zaien teknikaz. Aurki ezazu $(2,1)$ puntutik pasatzen den soluzio berezia eta $(0,0)$ puntutik pasatzen diren bi soluzio.

Ebazpena. Ekuazio diferentzial homogeneoen egiaztapena honetan datza,

$$f(x,y) = \frac{2y/x}{1 - y^2/x^2} \Rightarrow f(\lambda x, \lambda y) = \frac{2\lambda y/\lambda x}{1 - \lambda^2 y^2/\lambda^2 x^2} = \frac{2y/x}{1 - y^2/x^2} = f(x,y)$$

Beraz $u = y/x \Leftrightarrow y = xu,\ y' = u + xu'$ aldagai aldaketa hartuko dugu eta ondorioz ekuazioa u-ren funtziopean honela geratuko da,

$$y' = u + xu' = \frac{2u}{1-u^2} \Longrightarrow u' = \frac{1}{x}\left(\frac{2u}{1-u^2} - u\right) = \frac{1}{x}\frac{u^3+u}{1-u^2}$$

Hau aldagai banatuetakoa da eta alde bakoitzari dagokion aldagaiarekin integratu baino ez dugu egin behar ekuazioaren soluzioa eskuratzeko,

$$\int \frac{1-u^2}{u^3+u}\,du = \int \frac{1}{u}\,du - \int \frac{2u}{u^2+1}\,du = \ln|u| - \ln|u^2+1| = \ln|\frac{u}{u^2+1}|,$$

$$\int \frac{1}{x}\,dx = \ln|x| + K_1.$$

Emaitz honek $u/(u^2+1) = K_1 x$ berdintza ondorioztatu digu, baina benetako soluzioa berreskuratzeko $u = y/x$ aldagai aldaketa irauli beharko dugu

$$\frac{y/x}{y^2/x^2+1} = K_1 x \Longleftrightarrow \frac{y}{y^2+x^2} = K_1 \Rightarrow y^2 - \frac{1}{K_1}y + x^2 = 0.$$

Kasu honetan $1/K_1$ integrazio konstanteak aurreko atalean agertu den K-ren tokia hartu du.

Ariketa amaitzeko, $(2,1)$ puntutik pasatzen den soluzio berezia aurkitu behar dugu eta horretarako soluzioan ordeztuko dugu puntua,

$$1^2 - \frac{1}{K_1}\cdot 1 + 2^2 = 0 \Rightarrow K_1 = \frac{1}{5} \Rightarrow y^2 - 5y + x^2 = 0 \Leftrightarrow y = \frac{5 - \sqrt{25 - 4x^2}}{2}$$

Hemen 2. mailako ekuazioa askatzeko orduan $(-)$ zeinu negatiboa aukeratu dugu $(2,1)$ puntutik pasatzearen baldintza bete ahal izateko. Soluzio hau bakarra da, berriz $(0,0)$ puntutik pasatzen den soluzio bat baino gehiago aurki ditzakegu, adibidez:

$$y(x) = 0 \quad \text{eta} \quad \text{edozein} \quad y(x) = \frac{K - \sqrt{K^2 - 4x^2}}{2}, \quad K \in \mathbb{R},$$

$$\text{adibidez} \quad y(x) = \frac{1 - \sqrt{1 - 4x^2}}{2}.$$

3. Erantzun itzazu lehenengo ordenako ekuazio diferentzialari buruzko galdera hauek:

$$\frac{dy}{dx} = \frac{y^2}{xy + y^2}$$

a) Aurki ezazu ekuazio zehatza bihurtzen duen $\mu(x,y) = \mu(y/x)$ faktor integratzailea eta horren laguntzaz ebatzi ezazu ekuazioa.

Ebazpena. Ekuazio diferentziala ez dela zehatza erraz berretsi daiteke, baina zorionez zehatza bihur daiteke faktor integratzailearen eskutik. Faktorearen egitura eman digute, $\mu(x,y) = \mu(y/x)$, eta hau aztarna garrantsitsua da bere deribatu partzialak kalkulatzeko. Are gehiago, $z = y/x$ aldagai aldaketa hartuz $\mu(y/x) = \mu(z)$ idatz dezakegu eta baldin μ-ri dagokion ekuazio diferentziala z-ren menpekoa bada, orduan bere adierazpena ondoriozta ahal izango dugu. Bedi

$$\mu(z)y^2 \; dx - \mu(z)(xy + y^2) \; dy = 0.$$

Ekuazio hau zehatza izateko ondoko berdintza bete beharko da

$$\frac{\partial}{\partial y}\big(\mu(z)y^2\big) = \frac{\partial}{\partial x}\big(- \mu(z)(xy + y^2)\big).$$

Une honetan $\partial z/\partial x = -y/x^2$ eta $\partial z/\partial y = 1/x$ direla kontutan hartu behar dugu. Emaitz hauek aurreko ekuazioan sartuko ditugu eta

$$\begin{cases} \dfrac{\partial}{\partial y}\big(\mu y^2\big) = y^2\dfrac{\partial \mu}{\partial y} + \mu\dfrac{\partial (y^2)}{\partial y} = y^2\dfrac{d\mu}{dz}\dfrac{\partial z}{\partial y} + 2y\mu = \dfrac{y^2}{x}\mu' + 2y\mu, \\[2ex] \dfrac{\partial}{\partial x}\big(- \mu(xy + y^2)\big) = -(xy + y^2)\dfrac{\partial \mu}{\partial x} - \mu\dfrac{\partial (xy + y^2)}{\partial x} = \dfrac{xy^2 + y^3}{x^2}\mu' - y\mu. \end{cases}$$

Ekuazio zehatza izateko bete beharreko baldintza honela idatziko dugu,

$$\frac{y^2}{x}\mu' + 2y\mu = \frac{xy^2 + y^3}{x^2}\mu' - y\mu.$$

Batugaiak berrordenatuz eta adierazpena sinplifikatuz,

$$\frac{y^2}{x^2}\mu' = 3\mu \iff z^2\mu'(z) = 3\mu(z) \Longrightarrow \int \frac{d\mu}{\mu} = 3\int \frac{dz}{z^2} \Longrightarrow$$

$$\ln|\mu| = -\frac{3}{z} + K_1 \Longrightarrow \mu = K_1 e^{-3/z} = K_1 e^{-3x/y}.$$

Kalkulatutako faktor integratzailerik arruntena $\mu = e^{-3x/y}$ da eta horren laguntzaz hasierako ekuazio diferentzial zehatza $f(x,y) = K$ bihurtuko dugu. Ebazpena honela egingo dugu,

$$f = \int \left(e^{-3x/y}y^2\right)\ dx = -\frac{y^3}{3}e^{-3x/y} + h_1(y).$$

Emaitz hau ekuazioaren $\partial f/\partial y = \mu N$ baldintzarekin konparatuko dugu

$$\frac{\partial f}{y} = -y^2e^{-3x/y} - xye^{-3x/y} + h_1'(y) = -(xy+y^2)e^{-3x/y} \Rightarrow h_1'(y) = 0 \Rightarrow h_1 = K.$$

Amaieran ekuazioaren soluzioa kurba hauetaz emango dugu,

$$f(x,y) = -\frac{y^3}{3}e^{-3x/y} = K.$$

b) Zeintzuk dira ekuazio diferentzialaren aldagai askea eta menpeko aldagaia? Froga ezazu aldagai askea eta menpeko aldagaia elkarren artean ordezkatzen badituzu, orduan ekuazioa lineala agertuko dela. Ebatzi ezazu ekuazio lineala.

Ebazpena. Aurreneko atalean menpeko aldagaitzat y eta aldagai asketzat x hartu ditugu, baina alderantzizko funtzioa hartuko bagenu, hau da, $y = y(x)$ hartu ordez, $x = x(y)$, non $x(y) = y^{-1}$ funtzioa den, orduan x-ren deribatuak y-rekin $x'(y),\ x''(y), ...$ izango lirateke eta ekuazioaren idazkera honela dio

$$x'(y) = \frac{dx}{dy} = \frac{xy+y^2}{y^2} = \frac{x}{y} + 1 \Longleftrightarrow x' - \frac{1}{y}x = 1.$$

Azken ekuazio honen soluzioa teorian ikasitako formularen bidez adieraz dezakegu,

$$x(y) = e^{\int 1/y\ dy}\left(\int 1 \cdot e^{-\int_{y_0}^{y} 1/z\ dz}\right)\ dy = y(\ln|y| + K).$$

4. Aurki ezazu $y = g(x)$ funtzioa, non haren grafikoaren ukitzailea (x,y) puntu bakoitzean $(-y,x)$ koordenatuko puntutik pasatzen den.

   Ebazpena. Har dezagun $y = g(x)$ funtzioa problemaren soluziotzat. Honen ukitzailearen gaineko baldintza ezartzen badugu $\big(x, y(x)\big)$ koordenatuko puntu bakoitzean, orduan soluzioaren deribatua y' parte hartu beharko du eta osagarri horiek lotzen dituen adierazpena ekuazio diferentzial hau izango da,

$$\text{funtzioaren malda} = y'(x) = \frac{y(x) - x}{x - \big(-y(x)\big)} = \frac{y(x) - x}{y(x) + x}.$$

   Noski, $\big(x, y(x)\big)$ puntutik pasatzen den kurbaren ukitzailearen malda $y'(x)$ da eta gainera $\big(-y(x), x\big)$ puntutik pasako da. Malda balioztatzeko dauzkagun bi adierazpenak berdinduz aurreko ekuazioa daukagu. Ekuazio hori aldagai homogeneoa da eta $u = y/x \Leftrightarrow y = xu,\ y' = u + xu'$ aldagai aldaketak ebazpenean lagunduko digu,

$$u + xu' = \frac{u-1}{u+1} \Longrightarrow u' = \frac{1}{x}\frac{-u^2-1}{u+1}.$$

Azken ekuazio hau aldagai banatuetakoa da eta alde bakoitzari dagokion aldagaiarekin integratuz,

$$\int -\frac{u+1}{u^2+1}\, du = -\frac{1}{2}\ln(u^2+1) - \arctan u,$$

$$\int \frac{1}{x}\, dx = \ln|x| + K.$$

Eskatutako funtzio edo kurbaren ekuazioa era inplizitoan hau da,

$$-\frac{1}{2}\ln(u^2+1) - \arctan u = \ln|x| + K \Longleftrightarrow \ln\sqrt{u^2+1} + \arctan u = -\ln|x| - K$$

5. Murriz ezazu ondoko 2. ordenako ekuazio diferentzialaren ordena eta gero aurkitu haren soluzioa:

$$yy'' - (y')^2 = y^2y'$$

Ebazpena. Adierazpen honetan ez da agertzen x aldagai askea, y aldagai menpekoa eta beronen deribatuak baizik, $yy'' - (y')^2 = y^2y'$. Beraz, ekuazioa 2. ordenetik 1. ordenera murrizteko, hobe da y aldagai asketzat hartzea eta y' eta ondorengo deribatuak y-ren menpeko funtziotzat idaztea. Hau egin dezakegu $y = g(x)$ funtzioaren alderantzizkoa kontutan hartuz $x = g^{-1}(y)$ korrespondentzia baitago eta ondorioz x aldagaia ere y-ren menpean idatz dezakegulako. Horregatik y', y'' edo x-ren menpeko edozein funtzioa baita y-ren menpean adieraz daitezke. Demagun $p(y) = y'$ izendatzea, orduan beronen deribatua y-rekin honela kalkula daiteke,

$$y' = p(y) \Longrightarrow y'' = \frac{dy'}{dx} = \frac{dy'}{dy}\frac{dy}{dx} = \frac{dp(y)}{dy}y' = p'p.$$

Orain jatorrizko ekuazioa 1.go ordenako ekuaziotzat idatz dezakegu $p(y)$ menpeko aldagairako,

$$yp'p - p^2 = y^2p \Longrightarrow p' - \frac{p}{y} = y.$$

Ekuazio hau lehenengo ordenako lineala da eta zuzenean teorian ikusitako ebazteko formula aplika dezakegu,

$$p(y) = e^{\int 1/y\ dy}\left(\int ye^{-\int_{y_0}^{y} 1/z\ dz}\ dy\right) = y(y + K_1) = y^2 + K_1y.$$

Eskatutako soluzioa lortzeko oraindik $p(y) = y'$ aldaketa desegin behar dugu eta $y' = y^2 + K_1y$ aldagai banatuetako ekuazio diferentziala halabehartuko du,

$$\int \frac{dy}{y^2 + K_1y} = \int dx \Rightarrow \frac{1}{K_1}\ln\frac{y}{y+K_1} = x + K_2 \Rightarrow y = \frac{K_1K_2e^{K_1x}}{1 - K_2e^{K_1x}}$$

Hasieratik pentsa genezakeen moduan 2. ordenako ekuazioaren soluzio orokorra K_1 eta K_2 integrazio bi konstanteen menpekoa izango da.

6. Aska ezazu ondoko 2. ordenako koefiziente konstantedun ekuazio diferentzial lineala:

$$y''' - y'' + y' - y = x^2 + x$$

Ebazpena. Lehenengo urratsa koefiziente konstantedun ekuazio linealaren soluzio orokorra aurkitzea da, y_h, eta gero ekuazio osoaren soluzio berezi bat, y_p, *konstanteen aldakuntzaren metodoaren* bidez. Ekuazio homogeneoa eta $y(x) = e^{\lambda x}$ soluzio motari dagokion ekuazio karakteristikoa hauek dira,

$$y''' - y'' + y' - y = 0, \qquad y(x) = e^{\lambda x}: \quad R(\lambda) = \lambda^3 - \lambda^2 + \lambda - 1 = 0.$$

Azken ekuazio honen erroa $\lambda_1 = 1$ dela erraz ikusiko dugu eta gero Ruffini-ren arauaren bidez baita beste bi erroak $\lambda_2 = i$ eta $\lambda_3 = -i$ direla ondoriozta dezakegu. Beraz, ekuazio homogeneoaren soluzio orokorra hau da,

$$y_h(x) = K_1 e^x + K_2 \cos x + K_3 \sin x.$$

Orain gai ezhomogeneoa bigarren mailako $f(x) = x^2 + x$ polinomioa da eta konstanteen aldakuntzaren metodoaren ereduaren barruan sartzeko modu honetaz idatz dezakegu

$$f(x) = e^{\alpha x}\big(P_n(x)\cos(\beta x) + Q_n(x)\sin(\beta x)\big) =$$

$$e^{0\cdot x}(x^2 + x)\big(1 \cdot \cos(0 \cdot x) + 1 \cdot \sin(0 \cdot x)\big),$$

$$\alpha = 0, \quad \beta = 0, \quad P_n(x) = Q_n(x) = x^2 + x \Rightarrow n = m = 2 \Rightarrow k = \max\{n, m\} = 2.$$

Hemen $0 = \alpha + i\beta$ ez da $M(\lambda)$ polinomio karakteristikoaren erroa, beraz $s = 0$ berretzailea hartuko dugu ereduak finkatzen duen soluzio bereziaren egituran:

$$y_p(x) = x^s e^{\alpha x}\big(\overline{P}_k(x)\cos(\beta x) + \overline{Q}_k(x)\sin(\beta x)\big) = \overline{P}_2(x) = Ax^2 + Bx + C.$$

Ariketa honetan $\beta = 0$ izateak eragiketa errazagoak ondorioztatu ditu $\sin 0 = 0$ eta $\cos 0 = 1$ direlako. Horregatik soilik $\overline{P}_2(x) = Ax^2 + Bx + C$ polinomio ezezaguna geratuko zaigu finkatzeko. Polinomioaren adierazpena zein haren deribatuenak ekuazio diferentzial osoan sartzen baditugu,

$$y_p(x) = Ax^2 + Bx + C, \quad y_p'(x) = 2Ax + B, \quad y_p''(x) = 2A, \quad y_p'''(x) = 0,$$

$$y''' - y'' + y' - y = x^2 + x \Longleftrightarrow 0 - 2A + 2Ax + B - (Ax^2 + Bx + C) = x^2 + x$$

$$\Longrightarrow \begin{cases} -A = 1, \\ 2A - B = 1, \\ -2A + B - C = 0 \end{cases} \Longrightarrow \begin{cases} A = -1, \\ B = -3, \\ C = -1 \end{cases}$$

Orain ekuazio osoaren soluzioa eraikitzeko osagai guztiak batuko ditugu

$$y(x) = y_h(x) + y_p(x) = K_1 e^x + K_2 \cos x + K_3 \sin x - x^2 - 3x - 1.$$